

גידול עגלות בקיבוץ שובל

הסיבות שהביאו אותנו לשינוי השיטה בגידול העגלות היו:

- א. חלק מהמבכירות פיגרו בהתפתחותן.
- ב. הזנה זאת נפגעה לסירוגין על ידי בצורת.
- ג. בשנת תשי"ד הוקצבה לנו כמות גדולה של מים.

בשנת תשי"ד נעמדה הרפת שלנו בפני תנאים חדשים. בפעם הראשונה אופשר לנו להאביס מזון עסיסי בכמות גדולה. קודם לכן הגשנו כמויות מצומצמות של מספא ירוק בעיקר לפרות חולבות והודות לכך הן הגיעו לתנובה גבוהה למדי. את המזון העסיסי הנוסף הגשנו בתחילה לעגלות ש-עד הגיל של 12 חודש. בשנת תשט"ו נטשנו את המרעה לחלוטין, כולל המרעה הזרוע בהשקאה, וכל העדר ניזון באבוס. בשנה הזאת האבסנו כמויות ניכרות של מזון עסיסי לעגלות מכל הגילים.

בחודש מאי תשי"ד התחלנו לשקול את כל העגלות מגיל 6 חודשים ומעלה. לא שקלנו את העגלות בגילים יותר צעירים, כי לא היו סידורים מתאימים לכך. מטרת השקילה היתה לברר ולבחון את השפעת המזון וטיבו וצירופי המנות; כן רצינו לעקוב אחר התפתחותן של העגלות ולהרביע אותן במשקל של 450 ק"ג. השקילה בוצעה פעם ב-חודש בשעות הבוקר. לפני השקילה לא ניתן כל מזון לעגלות. עבודת השקילה בוצעה ע"י צוות של 3 עובדים תוך חצי יום. מספר העגלות שנשקלו בכל פעם נע בין 80 ראש (בתחילה) עד ל-110 ראש ביום. תוספת המשקל היומית הממוצעת נעה בין 265 עד 1077 גרם.

המעין במספרים המובאים בזה, צריך להתחשב שהשקילה וכן רישום המזונות נעשו בתנאי משק. כידוע, רישום המזון נעשה על יסוד אומדן ולא על יסוד שקילה ממש. כן צריך להתחשב כי בתחנת נסיונות שקילת בהמות נעשית 3 פעמים,

תנובת חלב ממוצעת לפרה בעדר של 5250 ק"ג בשנת 1952 ותנובה ממוצעת של 5550 ק"ג בשנת 1953, הושגה מפרות יבוא בעיקר מארצות הברית ומהולנד. פרות אלו היוו את חוט השדרה של העדר. בשנים הללו שמנו את הדגש על העלאת רמת ההזנה, הטיפול והשיכון בעדר ה-חולבות. נוכחנו לדעת שעל ידי יצירת תנאים טובים לפרות אפשר להגיע להישגים גבוהים בת-גובת החלב. עם הזדקנות פרות היבוא ויציאתן ההדרגתית מהרפת, ידענו כי עתיד העדר תלוי בטיב המילואים שיבא מבני-הבקר שלנו. בשנת תשט"ו הגענו לתנובה ממוצעת של 6200 ק"ג חלב לפרה בעדר. באותה שנה העדר היה מורכב מ-75% ילידות המקום ורק 25% הנותרים היו פרות ייבוא (כולל פרות ייבוא שרכשנו בהודמנויות שונות במושבים השכנים).

בשנת תשי"ב-ג' עדיין היה מקובל אצלנו שפרת העדר שלנו תמצא את רוב מזונה בשדות הפלחה הנרחבים. הטיפול בעגלה נעשה לאור קו זה. כתפקידנו העיקרי ראינו לסגל את העגלה לתנאים שבנגב השחון. הוצאנו את העגלות במשך 9 חודשים בשנה למרעה, ואף לשלפי פלחה פחותי-ערך במרחקים. טלטלנו את העגלות בדרכי האבק המפורסמים שלנו. המזון שהעגלות אספו במרעה במרעה הושלם על ידי שחת סוג ג' באופן חופשי בבית. העגלות שוכנו בסככות זמניות, בצפיפות, מגיל חצי שנה עד ל-3 חודשים לפני ההמלטה. רצינו להוזיל במידת האפשר את גידול העגלות על ידי ניצול המרעה באופן מלא והאבסת שחת בלבד. אין ברצוני לסכם תקופה זאת במלה — „נכשלנו“. חלק מהמבכירות פיגרו אמנם בהתפתחותן אך גידלנו בתנאים אלה גם מבכירות מצוי-נות. גורם מיוחד מקשה על סיכום תקופה זו והוא: חלק גדול של העגלות היו בנות פר מכשיל, ובגר תין שגדלו בתנאים שונים מאלה שהזכרתי לעיל, אף אלה הכויבו.

2. הרכבות חיסון לכל העדר הרגיש — ולפחות לכל הבהמות שהיו במגע עם הנגרעות.
3. חיטוי של הרפתות, של כלי רכב, ומניעת

- העברה מכאנית של נגיף מעדר נגרע.
4. הסגר בגבולות, במשק ובכבישים.
- ד"ר ש. פרוינד

מנהל האגף לבעלי חיים

יום אחר יום, ומחשבים את המשקל הממוצע של
שלוש השקילות. ישנם הבדלים ניכרים במשקל של
בהמה בין יום אחד למשנהו, הנובע מכמויות ה-
מזון וחומרי הפרש השונים המצויים בגוף הבהמה.

טבלה 1. צירופי מנות ותוספת משקל יומית של עגלות בגילים 16—32 חודש.

סוגי המספוא	ק"ג מספוא ליחידת מזון	עונה א'		עונה ב'		עונה ג'		עונה ד'	
		ק"ג	י"מ	ק"ג	י"מ	ק"ג	י"מ	ק"ג	י"מ
אספסת	8	9	1.1	17	2.1	21	2.6	5.4	0.7
תחמיץ	8	5	0.6					3	0.4
קליפות תפ"ז	7	4.5	0.6						
צנון יפני	16	25	1.5						
שחת	3	6.3	2.1	5	1.7	4	1.3	8.1	2.7
מ"מ	1	0.4	0.4	1.4	1.4	1.1	1.1	0.3	0.3
בסך י"מ ביום	—	—	5.3	—	5.2	—	5	—	4.1
תוספת משקל יומית בגרמים	262			1077			758		463

הערות לטבלה:
כמויות המזון לראש נתקבלו ע"י צירוף כלל
המזונות שניתנו בתקופה המקבילה לשקילה.
קרה שבמקביל לתקופת השקילה חל שינוי יסודי
בהרכב המנה, המתבטא בטבלה בצירופים של
הרבה מיני מזונות בכמויות קטנות.
המנה היעילה ביותר לעגלה מעל הגיל של 15
חודש היא: 25 ק"ג אספסת, 3 ק"ג שחת ו-1 ק"ג
תערובת. מנה זאת מותאמת לתנאי המשק שלנו.

האספסת, לפי חישובי המשק, היא הזולה ביותר
ואפשר לספק אותה במשך 9 חודשים בשנה, החל
ממרץ עד דצמבר. במשך 4—3 חודשים מניבה
האספסת בצמצום ואז נשתמש בתחמיץ, תערובת
מ"מ וירק אפונה ושבולת שועל.
ע"י ניתוח נוסף של משקלי העגלות, רצינו
להגיע למשקל ממוצע של עגלות בכל גיל וגיל.
מספרים אלה נחוצים להשוואת משקל העגלה
לממוצע מקובל בהתאם לגילה וכקנה מידה לה-
עגלות במשקים אחרים.

טבלה 2. משקל העגלות בשובל לפי הגילים בהשוואה לטבלאות אקלס ומאורה

הגיל בחדשים	מספר העגלות שנשקלו	המשקל בשובל ק"ג	המשקל לפי מאורה, ק"ג	המשקל לפי אקלס, ק"ג
6	20	174	160	158
9	42	232	230	212
12	69	286	287	253
15	58	337	340	277
18	70	388	384	311
21	69	426	432	351
24	66	461	476	381
27	50	545	510	463
30	24	510	523	419

תפק במשקל זה של העגלות, מתוך שיקולים מקצועיים ומשקיים. הקו המנחה אותנו בגידול עגלות הוא: לגדל פרות כבדות ככל האפשר, כיוון שקיים קשר בולט בין משקל הבהמה ורמת ההנבה. רוב הפרות המצטיינות שבעדרנו הן מהטיפוס הכבד. אנו מקווים לעלייה נוספת ב־ תנובת העדר שלנו לכשנצלית לטפת פרות כבדות יותר, וההוצאה הנוספת לתקופת הגדילה, עד להמלטה הראשונה, תתכסה ודאי ע"י התנובה המוגברת וע"י התמורה הגבוהה יותר עבור הפרה עצמה לכשיגיע תורה להימכר לבשר.

נשאלת השאלה: האם העלייה במשקל הגוף מציינת את התפתחותה הכללית של העגלה או שזוהי תוצאה של התפטמות ואגירת שומן. לד־ עתנו מורגשת בעגלות שלנו התפתחות גופנית כללית, אם כי מופיעות גם כאלה שנוטות להי־ שתמנות בעקב תנאי ההזנה האינטנסיביים; סופן של אלה המתפטמות הוא פסילה וסילוק מהעדר, כיוון שהן נתגלו עפ"ר כירדות תנובה. אולם רוב העגלות, הנראות לעיתים שמנות לפני המלטתן הראשונה, מאבדות עם החליבה את עודפי השומן שאגרו בגופן והופכות לפרות מהטיפוס החלבני. קיבוץ שובל. יוחנן.

עם ניתוח החומר נתקלנו במספר בעיות: הבדלים גדולים במשקל עגלות שגדלו בתנאים שווים ובנות אותו גיל; זוהי תוצאה התלויה בעיקר בגורמים תורשתיים. מספר משפחות בעדר שלנו מצטיינות בצאצאים מפותחים, כבדים, ואלה יתפתחו גם לפרות כבדות. התרשמנו שהתכונה של גודל וכובד הבהמה הינה דומיננטית יותר מאשר התכונה של הנבת חלב.

שקילת העגלות בוצעה במשך שנתיים. ב־ תקופה זאת חל שינוי רב בהחזקת העגלות אצלנו. לפני שנתיים הגיעו העגלות שבגיל 25 חודש ל־ 450 ק"ג בממוצע וכיום אנו מביאים אותן לאותו משקל עם הגיען ל־ 22 חודש בממוצע.

הטבלה הנ"ל מבטאה ממוצע של משקל עגלות מגילים שונים ובתנאים שונים למדי.

המטרה שהצבנו לעצמנו היא — 450 ק"ג משקל העגלה בגיל של 18 חודש. העגלות המ־ פותחות שבעדרנו מגיעות למשקל הנ"ל אף בגיל של 17 חודש. ההתקדמות הזו בהעלאת המשקל ובהחשת קצב העלייה מעוררת את השאלה: האם להרביע את העגלות בגיל 17 חודש, או לדחות זאת לזמן מה, לגיל מבוגר יותר, כדי לטפח פרה כבדה יותר. לעת עתה החלטנו להס־

הערות ושאלות לח' יוחנן.

אין כל ספק שעצם השיפור של תנאי ההזנה והטיפול של בני־הבקר יש בו ברכה רבה, וזהו גם תנאי ראשון לגילוי יעיל של תכונות חורשתיות. אולם כדי להשתכנע שהשנויים שהוכנסו בשטח זה במשק שובל סייעו באופן בולט לעליית רמת התנובה של העדר רצוי היה לדעת דברים דלקמן:

1. מה היה חלקן של מבכירות, "חדשות" בעדר שנחלב בתשט"ו והניב בממוצע 6200 ק"ג חלב?
2. האם היה צורך בסלקציה חריפה בעדר המבכירות שגודלו לפי השיטות הקודמות? (להוציא מכלל זה את בנות הפר המכשיל).
3. חשוב היה עוד לקבל הסבר לעובדה התמוהה המוזקרת מטבלה 1: הגנו למדים מטבלה זו שבעגלות שקיבלו 5.3 יחידות מזון ליום בעונת דצמבר—פברואר הוסיפו בממוצע יומי רק 262 גרם, בשעה שבעונת אפריל מאי התווספת היומית "קפצה" ל־ 1077 גרם. היש לחשוש שחלה טעות באומדן כמויות המספוא או שהשקילה לא היתה מדויקת?

המערכת